

Міністерство освіти і науки України

Національний університет харчових технологій

**80 МІЖНАРОДНА НАУКОВА
КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ,
АСПІРАНТІВ І СТУДЕНТІВ**

*“Наукові здобутки молоді –
вирішенню проблем харчування людства
у XXI столітті”*

Частина 4

10–11 квітня 2014 р.

Київ НУХТ 2014

43. Громадянське суспільство і правова держава

Андрій Матлах , Олександр Пилипенко

Національний університет харчових технологій

Громадянське суспільство – це безпосередньо неконтрольована державою сфера життєдіяльності індивідів. Громадянське суспільство означає устрій суспільства з точки зору інтересів кожного його члена. Звідси і поняття "громадянин" не просто людина або індивід, а особа, суб'єкт особистих прав, своїх законних повноважень, встановлених суспільством. В широкому значенні громадянське суспільство включає всю безпосередньо не охоплену державою частину суспільства. Воно виникає як незалежна від неї сфера. В цьому значенні громадянське суспільство сумісно не тільки з демократією, але і з авторитаризмом. Лише тоталітаризм означає повну або часткову абсорбцію громадянського суспільства політичною владою. Найчастіше термін "громадянське суспільство" вживається в вузькому, власному значенні і розглядається як певний рівень розвитку громадянського суспільства в широкому розумінні.

В основі концепції громадянського суспільства в його вузькому розумінні лежить прагнення гарантувати свободу життєвих проявів особи, відгородити її від свавілля і небажаного втручання з боку державної влади, обмежити сферу діяльності держави, поставити його під контроль народу. Теорія громадянського суспільства складалася в рамках лібералізму і зв'язана з творчістю Локка, Руссо, Канта, Гегеля і інших мислителів минулого. Громадянське суспільство – продукт буржуазної епохи, ринку і демократії, сфера вільної гри приватновласницьких інтересів і індивідуалізму. Воно формується здебільшого знизу, як результат розкріпачення індивідів, їхнього перетворення з підданих держави у вільних громадян-власників, готових взяти на себе господарську і політичну відповідальність. Громадянське суспільство має складну структуру. Воно включає господарські, економічні, сімейні, релігійні і правові відносини, мораль і політичні відношення між індивідами як первинними суб'єктами політичного життя, партіями, групами інтересів. Для посттоталітарних країн формування громадянського суспільства являє собою необхідну умову їх переходу до ринку і правової державності. Правова держава, на думку сучасної науки, це реальне втілення конституційної державності. В її основі лежить прагнення захистити людину від державного терору, дрібної опіки з боку органів влади, гарантувати індивідуальну свободу особи і її основні права. Правова держава – це держава, обмежена в своїх діях правом, що захищають свободу і інші права особи і що підпорядковують владу волі суверенного народу. Відношення між особою і владою визначаються в ній конституцією, що виступає суспільним договором між народом і владою. У відношеннях між державою і громадянами пріоритет належить правам людини, що не можуть бути порушені законами держави і її діями. Для того, щоб народ міг контролювати державу, необхідно розподілити владу на законодавчу, виконавчу і судову.

Правова держава формувалася поступово, на базі відповідних ідей і елементів державності, деякі з яких з'явилися ще в глибокій стародавності. Наприклад, про владу закону, однакового для всіх громадян говорив ще в VI в. до н. е. давньогрецький архонт Солон, про співвідношення природних прав людини писали Аристотель і Цицерон. Концепція правової держави склалася в XVII-XIX сторіччі в працях Локка, Монтеск'є, Канта, Джефферсона та ін. Сучасні дослідження відзначають недостатність класичної концепції правової держави для забезпечення дійсної свободи особи і соціальної справедливості. Вони вважають, що ця теорія акцентує увагу на розподілі суспільства і держави і на захисті лише формальної

негативної свободи особи, життєвого простору, обмеженого від державного втручання. Реальна свобода людини і її права можуть забезпечуватися тільки через взаємодію суспільства і держави.

Література

1. Лазоренко О.В., Лазаренко О.О. Теорія політології. – К.: 1996
2. Мальцев В.А. Основи політології. – М.: 1997.
3. Михельс Р. Рабочие вожди пролетарського походження. // Диалог, 1990., №8.
4. Бебик В. Еліта, елітарність, лідерство. // Віче, 1993., липень.
5. Блондель Ж. Политическое лидерство. – М.: 1992.
6. Скуратовский В. Историческая ритмика украинской элиты. // Политическая мысль, 1994, №3.
7. Федоров А. Нарциссизм посткоммунистической украинской элиты. // Политическая мысль, 1994, №3.
8. Бекешкина И. Есть ли в Украине общенациональные лидеры? // Политическая мысль, 1994. №3.